

SINIR AŞAN SULAR SORUNU: ÇİN VE HİNDİSTAN

Çin ve Hindistan hudut bölgeleri arasında yer alan sınır aşan sular konusu özellikle su kıtlığı ya da azlığının yarattığı güvenlik sorunları kapsamında genel olarak incelenmektedir. Günümüzde su kıtlığı, ilgili ülkeler arasında yaşanan uyuşmazlığa bağlı olarak tek başına savaşa neden olabilecek bir faktör olarak görülmemektedir. Bununla beraber, bu faktör diğer nedenlerle beslendiğinde (sınır aşan suların paylaşımı, üst kaynak ülkesinin bu konuda tehditkâr ve adil olmayan yaklaşımları, su güvenliğinin ulusal egemenliği tehlikeye soktuğu hallerde olduğu gibi) iki ülke arasında diğer uyuşmazlıkların da tırmandığı bir ortamda silahlı bir çatışmaya neden olabilir.

Ali Erdinç

E. Tümgeneral

Su güvenliği; uzun yıllardır üzerinde önemle durulan stratejik bir olgudur. Kapsam olarak; yaşam, sağlık, ekosistem, üretim ve ekonomiler için kabul edilebilir optimum kalite ve miktardaki su ile insan, çevre ve ekonomiler için asgari yeterli miktar veya su bolluğu arasındaki dengeyi ihtiva eder. Daha açık bir ifade ile su kıtlığı ya da azlığının yarattığı negatif etkiler ile su bolluğunun neden olduğu sel, erozyon, çevre kirliliği ve salgın hastalıklar gibi negatif olguların genel güvenlik üzerine etkilerini inceler.

Bu yazımda Çin ve Hindistan hudut bölgeleri arasında yer alan sınır aşan sular konusunu özellikle su kıtlığı ya da azlığının yarattığı güvenlik sorunları kapsamında genel olarak incelemeye çalışacağım. Ancak buna geçmeden önce mevcut su kaynaklarının küresel düzeydeki durumuna ve dağılımına kısaca bakmakta yarar olduğunu değerlendiriyorum.

İnsanlık; savaş, veba gibi amansız salgın hastalıklar, doğal afetler gibi birçok felakete rağmen hayatta kalmayı başarabilir. Ancak susuz bu asla mümkün olamaz. Ne yazık ki insanlık; giderek değerli ve temiz su kaynaklarını süratle kaybetmektedir. Günümüzde, yeryüzündeki mevcut su kaynaklarının ancak %2,5'u ve

hatta daha azı temiz su kaynaklarını oluşturmaktadır. Bu oranın yarısından fazlası ise kutuplarda ve buzullarda tutulmaktadır. Halen çok değerli olan bu sınırlı orandaki temiz su kaynakları, kontrolsüz ve aşırı tüketim, kirlilik ve iklim değişiklikleri nedenleriyle süratle azalmaktadır. Kişi başına düşen küresel temiz su miktarı 1950 den yana %60 oranında azalmıştır¹.

Günümüzde, bir milyardan fazla insan temiz içme suyu kaynaklarından mahrumdur. Hollanda Twente Üniversitesi Su Mühendisliği Departmanı ile Johns Hopkins Su Enstitüsü uzmanlarının müşterek hazırladığı rapora göre halen dünya nüfusunun % 66 'ı (yaklaşık dört milyar insan) ciddi oranda su kıtlığı çekmektedir. Bu nüfusun bir milyarı Hindistan'da, 900 milyonu ise Çin de yaşamaktadır. Dünya Bankası tarafından 2006 yılında yayımlanan bir çalışmaya göre Çin, bugün ve gelecekte Doğu ve Güneydoğu Asya da en fazla su sıkıntısı çekecek ülke olarak gösterilmektedir².

Yiyecek ve gıda üretimi de doğrudan su azlığı ya da kıtlığı ile ilişkilidir. Küresel su tüketiminin %70 'i tarımda , %19 'u endüstride ve sadece % 11 ' i ise içme suyunda kullanılmaktadır³.

Son derece önemli bir stratejik kaynak olan suyun giderek artan değerine paralel olarak özellikle dünyanın nüfusu en kalabalık iki ülkesi olan Çin ve Hindistan için taşıdığı hayati önem şüphesiz yadsınamaz. Geçtiğimiz on yılı aşkın süredir birçok araştırmacı, stratej ve akademisyen bu ülkelerin sınır aşan su kaynakları nedeniyle potansiyel bir çatışma tehdidi altında olduklarını iddia etmektedir.

Ayrıca, su kıtlığının artan kümülatif etkisi nedeniyle (buzulların erimesi, seller, çölleşme, kirlenme, toprak erozyonu v.s.) Çin ve Hindistan'ın 2050 ye kadar pirinç ve buğday üretiminde % 30 ila % 50 azalma olacağı bu ülke merkezli araştırma kurumları tarafından iddia edilmektedir. Günümüzde su, mevcut durumu ile giderek azalan kaynak ve varlığına paralel olarak petrolden pahalı olan stratejik bir madde haline gelmiştir.

Son derece önemli bir stratejik kaynak olan suyun giderek artan değerine paralel olarak özellikle dünyanın nüfusu en kalabalık iki ülkesi olan Çin ve Hindistan için taşıdığı hayati önem şüphesiz yadsınamaz. Geçtiğimiz on yılı aşkın süredir birçok araştırmacı, stratej ve akademisyen bu ülkelerin sınır aşan su kaynakları nedeniyle potansiyel bir çatışma tehdidi altında olduklarını iddia etmektedir. Bazılarına göre gelecek bir savaşın kaçınılmaz olduğu öne sürülürken, diğerlerine göre bu konu fazlası ile abartılmaktadır. Ancak gerçekte, iki ülke arasında sınır aşan önemli bazı sulardan adil düzeyde istifade edilememesi ve yukarı kaynak ülkesi olan Çin'in tek taraflı tasarruf ve girişimleri (yeni baraj inşası ve suların akış istikametini kuzeye doğru değiştirme çalışmaları gibi) iki ülke arasındaki gerginliği artırmakta ve bu tür spekülasyonların yapılmasına neden olmaktadır. Gerçekte, sadece su kıtlığının iki ülke arasında bir sıcak çatışmaya neden olması olası görülmemektedir. Ancak bu faktör bazı diğer faktörlerle desteklendiği zaman (Ülkeler içindeki istikrarsızlık, artan su ihtiyacı, iki ülke arasında diğer çatışma alanlarında ortaya çıkan gerilim v.s.) muhtemel bir çatışma riskini artıran bir durum olarak ortaya çıkabilir ve çatışmaya neden olabilir.

Günümüzde Çin'in Tibet bölgesindeki buzullar artan bir süratle erimektedir. Bu durum bölgede bir yandan su kıtlığını artırmakla beraber diğer yandan kuzeyde Çin ve güneyde Hindistan hudut bölgeleri arasındaki su kullanımı ve su ihtiyacı açısından farkı da açmaktadır. Gelişen bu duruma paralel olarak Çin, bölgede artan su ihtiyacını karşılamak üzere bir üst kaynak ülkesi olarak suyun akış istikametini kuzeye çevirmek başta olmak üzere bir takım tartışmalı plan ve projelerini uygulamaya koymak zorunda kalacaktır. Bu durum bir alt kaynak

ülkesi olan Hindistan'ı doğrudan ilgilendirmektedir. Zira Hindistan'ın hayat kaynağı olan Brahmaputra nehri bu tartışmalı bölgede yer almaktadır ve su rejimi de bu gelişmelerden etkilenecektir.

Çin'in Tibet platosu Himalaya Dağları arasında yer alır ve Asya'nın 10 ana nehrinin kaynağını oluşturur. Bunlar arasında Sarı nehir, Yangtze, İndus, Sutlej, Brahmaputra, Salween ve Mekong gibi son derece önemli nehirler de yer almaktadır. Bu nedenle Tibet'e Asya'nın "su kulesi" de denilmektedir. Adı geçen nehirler 11 ülkeyi kat ederek denize dökülürler ve Afganistan'dan Hindistan'a ve Vietnam 'a kadar iki milyar insana hayat verirler. Çin'in bu nehirlerin kaynak ülkesi olma durumu

ÇİN: "Bir dağı titretmek kolaydır ancak Çin Halk Kurtuluş Ordusunu (PLA) titretmek zor olur"

bu ülkeye adeta bir nevi tekel ülke avantajı sağlar. Hindistan'a gelince; Çin' den kaynağını alan İndus ve Brahmaputra nehirleri bu ülkenin hayat kaynağını teşkil ederler.

Tibet bölgesinin birçok akarsuya kaynak teşkil etmesine karşın Çin artan nüfusuna paralel olarak aşırı kullanım ve kirlenme nedeniyle giderek şiddetlenen bir su krizi ile karşı karşıyadır. 2004 yılı verilerine göre, Çin'in kişi başına düşen su miktarı dünyanın en düşük rakamlarından biridir. Ayrıca, son yirmi yıl içerisinde Çin'in kişi başına su miktarında % 23 lük bir azalma olduğu da bir gerçektir⁴.

Su kaynaklarındaki bu azalma Çin'in içme suyu kaynaklarında da önemli bir azalma olduğunu ortaya koymaktadır. Yaklaşık % 25 ten fazla orandaki Çin nüfusu temiz içme suyu kaynaklarından mahrumdur. Yaklaşık olarak Çin'in en büyük 668 şehrinden yarısı su darlığı çekmektedir. Bunların da 108 adedi ciddi, 60 adedi ise kritik seviyededir⁵.

Ayrıca yeraltı su kaynaklarının % 90'ından fazlası ki bunlar ülkenin içme su ihtiyacının % 70 ini karşılamaktadır, kirlenmiştir. Çin nüfusunun yarısından fazlası bugün organik atıklarla kirlenmiş suyu içmektedir. Yine sath sularının yani nehirlerin % 75 'i içme suyu ve balıkçılık için güvenli ve yeterli temizlikte değildir. Bu

suların % 30'u ise tarım ve endüstri için uygun nitelikte değildir⁶.

Çin'in su ihtiyacı kuzeye ve güney gölgelerine göre farklılık göstermektedir. Güney'e nazaran kuzey bölgenin ciddi oranda su ihtiyacı ve talebi vardır. Bu farklılık zaman içerisinde giderek kötüleşmektedir. Zira Çin nüfusunun % 45'i ve tarımın % 60' ı kuzeydedir. Buna karşılık bu bölgenin sadece % 13,8'lik bir taze su kapasitesi vardır. Kişi başına düşen su miktarı yönünden ise kuzey güneyin sadece % 25'i kadar bir miktara sahiptir.

Kuzey ve güney arasındaki su ihtiyacını dengelemek üzere Çin oldukça önemli olan bir projeyi "Güney'den Kuzey'e Su Akımı Değişim Projesi"ni uygulamaya koymuştur. Buna göre yılda 38-48 milyar kübik metre su güneyden kuzeye aktarılacak ve aktılacaktır. Resmi olarak bu proje Çin devlet konseyi tarafından 2002 yılında açıklanmıştır. Bu suların Kuzeye aktılmasında üç farklı rota (doğu, orta ve batı rotası) izlenecektir. Halen bu projelerden ilk ikisi (Güneydeki Yangtze ve Han nehirlerinden kuzeydeki Sarı nehre su transferi) tamamlanmıştır. Üçüncü projenin ise yapım süreci devam etmektedir. Bu projeye göre Yangtze nehrinin üst kaynak bölgesine ve Çinin batısına ait sular Sarı nehre yönlendirilecektir. Bununla beraber son 30 yıl içerisinde Çinli bilim adamları bu projelere ilave olarak Kuzeyin su ihtiyacını karşılamak üzere Tibet bölgesinden kaynak alan Mekong, Salween ve Yarlung Tsangpo nehirlerinin üst kaynak sularının kuzeye yönlendirilmesinin gerekli olduğunu ileri sürmektedirler.

Hindistan ise kendisini de ilgilendiren bu projeyi yakından takip etmektedir. Zira bu projenin uygulanması halinde Brahmaputra nehrinin su rejimi bundan önemli ölçüde etkilenecektir. Brahmaputra nehrinin kaynağı Tibet'tedir. Bu nehir Tibetten Yarlung Tsangpo nehri olarak doğmakta, ilahare Hindistan topraklarına girdikten sonra Brahmaputra adını almaktadır. Brahmaputra nehrinin Hindistan için özel bir önemi vardır. Bu nehir Hindistan sath sularının % 29'unu oluşturmaktadır. Yine bu nehir Hindistan'ın Hidroelektrik gücünün % 44'nü üretmektedir. Şüphesiz Çin'in kuzeye yönelik su transfer projeleri Brahmaputra nehrinin potansiyel gücünü olumsuz yönde etkileyecektir.

Brahmaputra nehrinin Hindistan için özel bir önemi vardır. Bu nehir Hindistan sath sularının % 29'unu oluşturmaktadır. Yine bu nehir Hindistan'ın Hidroelektrik gücünün % 44'nü üretmektedir. Şüphesiz Çin'in kuzeye yönelik su transfer projeleri Brahmaputra nehrinin potansiyel gücünü olumsuz yönde etkileyecektir.

Hindistan nüfusunun 2050'li yıllarda ortalama 500 milyon daha artacağı da göz önüne alındığında bu projelerin Hindistan'ın geleceğini ne ölçüde olumsuz yönde etkileyeceği bir gerçektir. Her ne kadar şimdilik Çin hükümeti bu yeni projeyi bütünüyle resmi olarak onaylamamış olsa da Hindistan'ın bu konuda duyduğu rahatsızlık ortadadır.

Çin 1999 yılından bu yana birçok bilimsel araştırma yapmak suretiyle Kuzeye yönelik su transfer projelerinin (Yarlung veya Hindistan'daki adı ile Brahmaputra nehri üzerinde gerçekleştirilecek projeler) gerçekleştirilme olasılıklarını değerlendirmeye devam etmektedir. Bazı bilim adamları tarafından bu projeler uygun mütalaa edilmekle beraber, çoğunluk bu projenin kuzeye yönelik su transferini içeren bölümünün gerçekleştirilme ihtimalinin mümkün olamayacağını savunmaktadırlar. Özellikle 2000 ve 2006 yıllarında yaptırılan fizibilite çalışmaları bu projenin kuzeye su transfer bölümünün gerçekleştirilmesinin teknik ve ekonomik yönden mümkün olamayacağı yönündedir. Ancak bu projenin baraj ve hidroelektrik santralleri bölümünün inşa faaliyetleri halen devam etmektedir.

Çin'in Tibet bölgesinden doğan Brahmaputra nehri (toplam 28880 km.) Çin topraklarında iken Yarlung Tsangpo nehrini oluşturmaktadır. Bu nehir başlangıçta 1625 km'lik bölümü ile doğuya doğru ve Güney Tibet'e doğru akar. En doğu uca yaklaştığı zaman bir U dönüşü yaptıktan sonra Arunachal Pradesh gibi aidiyeti tartışmalı bir bölgeden (Çin ve Hindistan bu bölgenin kendilerine ait olduklarını savunmaktadırlar ve burası her ülke için de bir egemenlik sorunu olan hassas bir bölgedir), Hindistan topraklarına girer. Nehir burada Siang nehri olarak adlandırılır. Daha sonra Assam bölgesinden birçok nehir kolu ile beslendikten sonra Brahmaputra nehri adını alır ve yoluna devam ederek Assam'ın batısında Jamuna bölgesinden Bangladeş topraklarına girer. Bu ülkede Ganj ve Meghna nehirleri ile birleştikten sonra Dünyanın en geniş deltasını oluşturarak Bengal körfezine dökülür⁷.

Çin, yukarıdaki paragraflarda da belirtildiği gibi Brahmaputra nehrinin Çin'in Tibet topraklarında kalan ve Yarlung Tsangpo olarak adlandırılan bölümünde Kuzey Su Transfer projesinin bir bölümü olan beş büyük baraj (hidroelektrik santralleri kurmak amacıyla) inşasına devam etmektedir. Bu kapsamda ilk olarak 2014 yılının Kasım ayında 1,5 Milyar dolara mal olan Zangmu barajı inşası tamamlanmıştır. Bu baraj 2017 de tamamlanan diğer beş jeneratör ünitesi ile birlikte yılda 2,5 Milyar kilovat/ saat elektrik üretecektir. Çin hükümeti bu baraja ilave olarak diğer barajların inşa programını da onaylayarak yürürlüğe koymuştur. Bu durum haliyle Hindistan tarafından dikkatle izlenmektedir. Ancak bu barajların inşası teknik olarak Hindistan'da kalan Brahmaputra nehrinin su rejimini olumsuz yönde etkilemeyecektir. Zira Brahmaputra nehrinin sularının %70'lik bir bölümü Muson yağmurları ile ve bu nehir Hindistan'a girdikten sonra ikmal edilmektedir. Ayrıca

Çin tarafında inşa edilen ve edilmekte olan barajlar nehrin su rejimini değiştirecek ve nehrin doğal akışını etkileyecek cinsten barajlar değildir. Bu barajlar daha ziyade elektrik üremi için kullanılan ve nehrin ana yatağından ziyade kollarında oluşturulan barajlardır. Dolayısı ile bu projelerden endişe duymanın yersiz olduğu gerek Hintli, gerekse Çinli birçok bilim adamı tarafından açıklıkla ifade edilmektedir. Ancak esas önemli olan nokta bu baraj inşa projelerinin, esas proje olan Kuzey su transfer projesini (şimdilik teknik zorluklar nedeniyle mümkün görülüyor) tetikleyebileceği endişesidir. Gerçi halen Kuzey Su Transfer Projesi birçok teknik zorluklar nedeniyle askıdadır. Zira bu proje deniz seviyesinden 3500m. yükseklikte başlatılacaktır. Ayrıca suların Kuzeye transferi veya döndürülmesi için bu seviyenin binlerce metre daha yükseltilmesi gerekecektir. Bu da halen gerek teknik gerekse ekonomik yönden aşılması çok güç olan birçok zorluğu ihtiva etmektedir⁸.

Genel anlamda ifade edecek olursak, günümüzde su kıtlığı, ilgili ülkeler arasında yaşanan uyuşmazlığa bağlı olarak tek başına savaşa neden olabilecek bir faktör olarak görülmemektedir. Bununla beraber, bu faktör diğer nedenlerle beslendiğinde (sınırı aşan suların paylaşımı, üst kaynak ülkesinin bu konuda tehditkâr ve adil olmayan yaklaşımları, su güvenliğinin ulusal egemenliği tehlikeye soktuğu hallerde olduğu gibi.) iki ülke arasında diğer uyuşmazlıkların da tırmandırdığı bir ortamda silahlı bir çatışmaya neden olabilir. Bu nedenle su sorununu

incelerken bu sorunu besleyen diğer faktörlerin de çok iyi analiz edilmesi gerekir. İşte Çin ve Hindistan arasındaki su sorunu da böyle bir analizi gerekli kılmaktadır. Zira bu sorunun arkasında çok önemli olan bir konu olan Tibet sorunu ve buna bağlı olarak toprak ve egemenlik sorunu da yatmaktadır.

Çin'in Tibet topraklarında Yarlung Tsangpo adını alan nehrin, Hindistan'da Arunachal Pradesh bölgesinde Brahmaputra adını aldığını yukarıda söylemiştik. Bu bölge halen Çin ve Hindistan arasında hükümlerlik hakları ve egemenlik konusunda tartışmalı bir bölgedir. 1950 yılında Tibet'in Çin tarafından ilhakından sonra ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilen bu bölge 1962 yılında hükümlerlik hakları nedeniyle Hindistan ile savaşa neden olmuştur. Bu savaşta Çin bu bölgeden 20.000 kilometre karelik bir alanı topraklarına katarak Hindistan'a ağır kayıplara neden olan önemli bir mağlubiyet yaşatmıştır.

Çin perspektifinden bakıldığında Tibet, ulusal güvenlik, toprak bütünlüğü, egemenlik ve ülkenin bekası yönünden vazgeçilmez bir bölgedir. Çin iddialarına göre Tibet, Manchu Sülalesi döneminden itibaren 700 yıl Çin hâkimiyetinde kalmıştır. 1911 Yılında Qing sülalesinin devrilmesinden sonra İngiltere Çin'in zafiyetinden istifade ederek Tibet'i bağımsız bir ülke olarak tanımış ve sınırlarını yeniden belirlemiştir. Bu maksatla o dönemde İngiliz sömürgesi olan Hindistan'ın ev sahipliğinde bir konferans düzenlenerek Tibet'in sınırları Simla Barış

Sonuç olarak, Çin ve Hindistan arasındaki sınır aşan sular sorunu ve özellikle kuzeye su transferi ve Brahmaputra nehri ile ilgili tasarruflar, şimdilik bir çatışmaya sahne olma ihtimalinden uzaktır. Ancak bu sorunlar Arunachal Pradesh bölgesinin ve diğer tartışmalı bölgelerin hükümlerle iddiaları ile birlikte değerlendirildiğinde gelecekte iki ülke arasında çıkabilecek bir sıcak çatışma ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

Antlaşması (1914) ile belirlenmiştir. Bu antlaşmaya göre Hindistan ve Tibet arasında iki hudut kuşağı ile sınır belirlenmiştir. Batı hududu (Johnson Hattı) Keşmir'i Tibet'ten ayırmıştır. Doğu hududu ise (Mc Mahon Hattı) Arunachal Pradesh'i Tibet'ten ayırarak Hindistan topraklarında bırakmıştır. Çin bu antlaşmayı Tibet topraklarının kendisine ait olduğunu ileri sürerek reddetmiştir. Ancak o yıllarda Çin iç karışıklıklar nedeniyle yeterli güce olmadığı için bu anlaşmayı kabul etmek zorunda kalmıştır. Böylelikle 1950 yılında Tibet'in Çin tarafından ilhakından sonra Johnson ve Mc Mahon Hatları ile belirlenen hudutlar Çin ve Hindistan arasında tartışmalı hale gelmiştir. Günümüzde Çin, bu bölge üzerinde hükümlerle hakları olduğunu iddia etmektedir. Her iki ülke 1962 yılında bu yüzden savaşmıştır. Halen

her iki ülkenin de bu bölgede ve komşu bölgelerde yoğun askeri hareketleri ve zaman zaman askeri yığınak ve manevraları devam etmektedir.

Sonuç olarak, Çin ve Hindistan arasındaki sınır aşan sular sorunu ve özellikle kuzeye su transferi ve Brahmaputra nehri ile ilgili tasarruflar, şimdilik bir çatışmaya sahne olma ihtimalinden uzaktır. Ancak bu sorunlar Arunachal Pradesh bölgesinin ve diğer tartışmalı bölgelerin hükümlerle iddiaları ile birlikte değerlendirildiğinde gelecekte iki ülke arasında çıkabilecek bir sıcak çatışma ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Zira 2017 yılında yaşanan sınır gerilimi bu konuya çarpıcı bir örnek teşkil etmektedir. Bu gerilim Çin'in Tibet, Butan ve Hindistan'ın Sikkim eyaletinin kesiştiği üçgende bulunan Doklam platosunda yol inşaatına girişmesi ile başlamıştır. Butan, Çin'i Butan toprağında yol inşa ederek egemenliğini ihlal ile suçlamıştır. 800 bin nüfuslu Butan'ın tarihsel olarak garantörü olan Hindistan'ın, askerlerini bölgeye sokarak, Çin'in, sınırları belirsiz tartışmalı alanda yol inşaatını engellemesi ile gerilim tırmanmıştır. Çin, Butan'daki resmi adıyla *Doklam*'ı (Çin'in adlandırmasıyla *Donglang* veya Hindistan'ın adlandırmasıyla *Doka La*) Tibet'in doğal ve tarihsel uzantısı olarak görmektedir ve antik çağlardan beri Çin'e bağlı olduğunu savunmaktadır. İşte burada da görüldüğü gibi iki ülke arasında mevcut olan birçok sorun su paylaşımı gibi önemli faktörlerle beslenirse çatışma ihtimali her zaman varlığını korur. Bu itibarla Çin ve Hindistan arasındaki sınır aşan sular sorununun iki ülkenin çatışması riskini her zaman bünyesinde barındırdığını söylemek mümkündür.

Sonnotlar

- Chellaney, B. (2015). *Water, peace, and war: Confronting the global water crisis*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Shalizi, Z. (2006). Addressing Chinas Growing Water Shortages And Associated Social And Environmental Consequences. *Policy Research Working Papers*. doi:10.1596/1813-9450-3895
- Chellaney, B. (2015). *Water, peace, and war: Confronting the global water crisis*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Sinha, U. K. (2012). Examining Chinas Hydro-Behaviour: Peaceful or Assertive? *Strategic Analysis*, 36(1), 41-56. doi:10.1080/09700161.2012.628487
- HOFSTEDT, T. (2010). China's Water Scarcity and Its Implications for Domestic and International Stability. *Asian Affairs*, 37(2), 71-83. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/27821519>
- Economy, E. (2007). The Great Leap Backward? The Costs of China's Environmental Crisis. *Foreign Affairs*, 86(5), 38-59. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/20032433>
- Ramachandran, S. (2015, April 03). Water Wars: China, India and the Great Dam Rush. Retrieved April 09, 2018, from <https://thediplomat.com/2015/04/water-wars-china-india-and-the-great-dam-rush/>
- Ibid.